

<https://doi.org/10.22364/cl.74.01>

Mg. missiol., Mg. theol., LU Teoloģijas fakultātes doktorante

KRISTĪNA ĒCE

SKOLOTĀJAS UN MIERA MEKLĒJUMI MISIJAS LAUKOS – GADĪJUMU IZPĒTE NO LATVIJAS¹

19. gadsimta beigās sievietes misionāres no Latvijas varēja kalpot misijā kā skolotājas un līdz ar to bija iesaistītas Evaņģēlija sludināšanā saviem skolas bērniem un viņu vecākiem. Divu šādu sieviešu – Hildegardes Procelas (*Hildegard Prozell*), kas kalpoja Tamilnādā Indijā, un Augustes Vietniekas, kura kalpoja Sumatras salā Indonēzijā, – gadījuma izpētē tiks aplūkotas viņu rūpes, bažas un pārdomas par mieru. Viņas abas meklēja Dieva mieru savā aicinājumā un kalpošanā. Viņas abas centās parādīt Dieva mīlestību un mācīt mieru bērniem, kurus viņas izglītoja, kā arī viņu vecākiem. Viņas parādīja, cik svarīgs bija miers misionāru savstarpējo attiecību jomā. Šajā laikā Krievijas impērijas rietumu daļā dominēja vācbaltiešu vadītā luterāņu baznīca un sievietēm bija ļoti maz iespēju

¹ Pētījums veikts ar projekta „LU doktorantūras kapacitātes stiprināšana jaunā doktorantūras modeļa ietvarā” Nr. 8.2.2.0/20/1/006 atbalstu.

iesaistīties draudzes kalpošanā. Misionāra darbs līdz ar to deva iespēju tā laika Latvijas teritorijā esošajām sievietēm atsaukties Dieva aicinājumam un iesaistīties kalpošanā.

Darbā tiek izmantota vēsturiskā salīdzinošā metode, analizējot, kā misijas ideja attīstījās Procelas un Vietniekas dzīvē viņu īpašajos vēsturiskajos apstākļos un kā viņu misijas darbā parādās miera jēdziens, kā arī kontentanalīze, meklējot atslēgas vārdus, piemēram, “misija”, “skolotāja”, “miers” utt. viņu vēstulēs un tekstos par viņām. Turklāt jāņem vērā tas, kas tekstā nav skaidri minēts, jo dažkārt atslēgvārdu trūkums var būt tikpat svarīgs kā to esamība. Hermeneitiskā metode tiek izmantota, lai interpretētu pašu misionāru tekstus, kā arī tekstus par viņām, skatot tos vēsturiskā, kultūras un teoloģiskā kontekstā. Galvenie pētījuma avoti ir Leipcigas misijas *Franckesche Stiftungen Halle* un Barmenes / Reinas misijas VEM Vupertālē arhīva materiāli. Daudzas balsis ir zudušas Latvijas misijas vēsturē. Darba mērķis ir pētīt, kā misionāres no Latvijas papildīja savu aicinājumu kā misijas skolotājas un kādi bija viņu apsvērumi, domājot un rakstot par mieru dažādās jomās misijas laukā.

Sieviešu misionāru kalpošanas vēsturiskais un teoloģiskais konteksts

Šajā laikā sievietes misionāres no Latvijas varēja kalpot misijā kā skolotājas, tāpēc iesaistījās Evaņģēlija sludināšanā saviem skolas bērniem un viņu vecākiem. Kopumā luterāņu baznīca Latvijas teritorijā uz dažādiem misijas laukiem laikā no 1896. līdz 1940. gadam spēja nosūtīt deviņas sievietes misionāres. Lielākā daļa no viņām strādāja par skolotājām. Lai saprastu viņu kalpošanu, vispirms ir jāpievērš uzmanība teoloģiskajam kontekstam. Lielbritānija pirmās sievietes kā misionāres sūtīja jau 17. gadsimta vidū, taču tās bija misionāru sievas.² Neprecētas sievietes bija liels izņēmums, tomēr tādas jau darbojās 19. gadsimta sākumā³, kas bija krietnu laiku, pirms to darīja vācu misijas biedrības. Tā kā misionāres no Latvijas teritorijas kalpošanā sūtīja vācu misijas biedrības, tad īsumā tiek dots vācu misiologu Gustava Varneka, Teodora Kristlība un Augusta Šreibera rakstītais par sievietēm misijā.

Gustavs Varneks

Gustavs Varneks (*Gustav Adolf Warnek*, 1834–1910) pirmais rakstīja par misijas darbu vācu valodā un tiek uzskatīts par modernās misioloģijas pamatlicēju.⁴ Varneks mācīja Halles Universitātē, kas bija vācu piētistu centrs, kā arī modernās protestantu misijas

² Thomas Timpson and Jemima Thompson, *Memoirs of British female missionaries: with a survey of the condition of women in heathen countries* (London: William Smith, 1841), 1.

³ *Ibid.*, 139.

⁴ Johannes Verkuyl, *Contemporary Missiology: An Introduction* (Grand Rapids, Mich: Wm. B. Eerdmans Publishing Company, 1978), 13.

kustības mājvieta. Viņš pārstāvēja trīs lielas tradīcijas – konfesionāli luterisko, piētisko un vācu kulturālo protestantismu.⁵ 1871. gadā Varneks kļuva par lektoru Reinas misijas seminārā Barmenē⁶, un 1874. gadā Varneks nodibināja avīzi “Allgemeine Missions Zeitschrift” (AMZ), kurā tika publicēta informācija gan par notikumiem dažādos misijas laukos, kā arī misijas teoloģiskais pamats.⁷ Mūža beigās viņš savas teoloģiskās idejas par misiju apkopoja galvenajā darbā “Evangelische Missionslehre”⁸, ko var uzskatīt par pirmo misijas teorijas studiju.

Varneks arī sniedza teoloģisko pamatojumu sieviešu kalpošanai. No vienas puses, viņš aprakstīja, ka nav tieša sieviešu misijā sūtīšanas pamatojuma, gluži tāpat kā nav pamatojuma medicīnas vai amatnieku misijai. No otras puses, viņš norādīja, ka, kaut arī Marta praktiski kalpoja Jēzum un sievietes bija Jēzus augšāmcelšanās pirmās liecinieces, apliecinot sieviešu lomu Dieva valstībā, tas nenozīmēja, ka viņas būtu jāsūta tālu prom. Tālāk Varneks pievērsās Pāvilam un viņa vēstulēs pieminētajām sievietēm, kuras ir strādājušas Dieva darbā, kuras ir bijušas palīdzes saviem vīriem, kā arī diakoni Foibi, kura kalpoja draudzē, taču neviena no viņām arī netika sūtīta misijas darbā uz citām zemēm. Varneks vairākas reizes norādīja, ka sievietēm ir nepiedienīgi publiski sludināt, balstoties uz Pāvila tekstiem, līdz ar to tas ir pretrunā Svētajiem Rakstiem. Taču tajā pašā laikā viņš atzina, ka jau apustuliskajā laikā saskaņā ar tiem pašiem Pāvila tekstiem sievietēm tika dots uzdevums kalpot nabagiem un slimajiem un nest mierinājuma vārdus mājās, līdz ar to šāda kalpošana sievietēm misijas laukā būtu piemērota, ietverot kalpošanu bāreņiem un bērniem kopumā kā skolotājām, vadot meiteņu nodarbības rokdarbos un Bībeles studijās. Tāpat, balstoties uz šiem Bībeles tekstiem, sievietēm būtu iespējas būt par padomdevēju, slimnieku kopēju un medmāsu, lai atvērtu durvis evaņģēlijam iedzimto sieviešu vidū.⁹

Sievietes kā misionāres vispirms ir pieminētas laulības kontekstā, kas sākotnēji arī bija vienīgā sievietei atvēlētā loma protestantu misijas darbā. Varneks lika uzsvāru, ka misionāra sieva ir vairāk nekā palīgs mājā, ka viņa ir līdzstrādniece un ka viņām ir ietekme uz sievietēm aizsniedzamajās tautās, ka viņa ir dabiska starpniece starp nekristīgajām sievietēm un meitenēm un kristietību.¹⁰ Varneks apgalvoja, ka „neviena cita

5 Scott W. Sunquist, *Understanding Christian Mission. Participation in Suffering and Glory* (Grand Rapids, MI: Baker Academic, 2013), 113.

6 Beate Eulenhöfer-Mann, *Frauen mit Mission. Deutsche Missionarinnen in China (1891–1914)* (Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, 2010), 101.

7 Verkuyl, op. cit., 13.

8 Gustav Warneck, *Evangelische Missionslehre: Ein Missionstheoretischer Versuch* (Gotha: F. A. Oerthes, 1897).

9 Warneck, op. cit., 437–441.

10 Ibid., 421.

sievietes pozīcija man nešķiet skaistāka un cēlāka par misionāra sievas stāvokli”.¹¹ Taču viņš norādīja, ka misionāra sievai ir jābūt noteiktām īpašībām un kvalifikācijai, ka ar vienkāršu dievbijību vien nepietiek: viņai ir jābūt garīgi spēcīgai, gandrīz ar kaujas instinktu, jāspēj drosmīgi ciest; viņa nedrīkst sūdzēties, un viņai ir jābūt lēnprātīgai, jābūt gatavai kalpot, nesajūtot par to atalgojumu. Viņa nedrīkst būt nervoza ar noslieci uz migrēnu, nevar būt tāda, kuru kaitina katrs sīkums. Tāpat misionāra sievai nepieciešama vispārēja izglītība, lai viņa varētu būt garīgi līdzvērtīga savam vīram. Taču viņai ir jābūt arī labai mājsaimniecei un jāspēj praktiski vadīt sava saimniecība ar drosmi un pārliecību, lai sagādātu vīram ērtu mājokli ar ierobežotiem finanšu un citiem resursiem.¹²

Varneks atzina, ka arī neprecētu sieviešu kalpošana varētu būt noderīga. Apstiprinot, ka sievietes spēj aizsniegt sievietes un bērnus misijas laukos, kur vīrieši to nevar, Varnekam nācās atzīmēt, ka evaņģēliskās kristietības zemes kā Anglija un Amerika nosūta misijas laukā daudzas neprecētas sievietes. Taču viņš pats nebija pilnīgi pārliecināts, ka neprecētas sievietes tiešām ir piemērotas misijas kalpošanai. Galvenais iemesls bija – lai arī viņas varētu būt skolotājas vai mediķes, viņas nespējot pildīt “dievišķo” misionāra darbu, viņas spēj būt tikai vīrieša palīdzes, līdz ar to viņām būtu nepieciešamas labas attiecības ar misionāra sievu.¹³

No Varneka darba var secināt, ka viņš neredz iespēju sievietēm (gan precētām, gan neprecētām) sludināt evaņģēliju un būt “pilnvērtīgām” vai “īstām” misionārēm, taču viņš atbalsta ideju par sieviešu sūtīšanu misijā kā skolotājas un ārstu palīgus. Šīs Varneka domas var redzēt mijiedarbībā ar dažādām misiju biedrībām, īpaši Vācijā. Rakstot savu darbu, viņš paļāvās uz savu pieredzi vecākajās Vācijas misijas biedrībās (Barmenes / Reinas un Leipcigas), kā arī partnerbaznīcās ASV un Anglijā. Tajā pašā laikā viņa raksti iedvesmoja jaunākās misijas biedrības un nosūtīja sievietes misionāres.

Teodors Kristlībs

No 1868. gada līdz savai nāvei Bonnas Universitātes praktiskās teoloģijas profesors Teodors Kristlībs (*Theodor Christlieb*, 1833–1889) interesējās par misijas darbu, īpaši Lielbritānijas kontekstā, vairākus gadus kalpojot par mācītāju Londonā. Kristlībs rūpējās, lai sasniegtu cilvēkus, kas ir tālu no Kristus. Viņa galvenie darbi ārmisijas jomā ir par misijas darbu no Vācijas “Der Missionsberuf des evangelischen Deutschlands” (1876), par opija tirdzniecību “Der indobritische Opiumhandel und seine Wirkungen” (1878), par misijas darba stāvokli “Der gegenwärtige Stand der evangelischen Heidenmission” (1879¹⁴)

11 Warneck, op. cit., 422.

12 Ibid., 424.

13 Ibid., 422.

14 Apskatot šo darbu, tiks izmantots ceturtais izdevums, kas izdots 1880. gadā.

un arī par medicīnisko misiju “Die Aertzlichen Missionen” (1889).¹⁵ Līdzīgi kā Varneks, arī Kristlībs uzskatīja, ka misijas darbā līdzās ordinētajiem misionāriem mācītājiem ir jābūt apmācītiem lajiem, kas varētu darboties kā palīgi.

Lielāko uzsvāru Kristlībs savos darbos lika tieši uz medicīnas jeb ārstu misiju, kas noteikti ietvēra sieviešu kalpošanu. Medicīnas misijas teoloģiskajā pamatā Kristlībs lika Lūkas evaņģēliju “Tad tie [mācekļi] aizgāja un devās no ciema uz ciemu, sludinādami visur prieka vēsti un dziedinādami”¹⁶, norādīdams, ka angļu un amerikāņu misijas biedrības jau vairākus gadu desmitus sūtīja apmācītus mediķus, lai kalpotu cilvēkiem dažādajos misijas laukos un tā iegūtu cilvēku uzticēšanos un atvērtu viņu sirdis evaņģēlija sludināšanai.¹⁷

Kristlībs pamatoja medicīnas misijas darbu ar praktiskiem apsvērumiem. Kā piemēru viņš minēja hinduistu sievietes gan no augstām, gan zemām kastām, kuras slimību gadījumos palika pilnīgi bez palīdzības, jo nebija pieņemts, ka viņas ārstētu vīrietis.¹⁸ Viņš vairākos darbos atkārtoja, ka katra apdzīvota Indijas rajona centrā pakāpeniski ir jāveido sieviešu medicīnas misija.¹⁹ Viņš norādīja, ka ir nepieciešamas gan pilnīgi apmācītas un sertificētas ārstes, gan arī kompetentas medmāsas, kā arī skolotājas jeb lektores, kas varētu apmācīt vietējās sievietes medicīnas zināšanās, lai palīdzību varētu sniegt plašāk.

No šī iespējams secināt, ka profesors Kristlībs par vienu no galvenajām jomām misijas darbā uzskatīja medicīnisko misiju, kas sniedza ne tikai garīgu cerību, kā tas notika, sludinot evaņģēliju, bet ļoti praktisku palīdzību cilvēkiem misijas laukos. Viņš to nesaredzēja kā Rietumu pasaules pārākumu, bet gan drīzāk kā Rietumu pasaules uzdevumu dalīties ar to labo, kas viņiem ir. Tā kā galvenās cietējas Indijā bija sievietes un tieši viņām bija nepieciešama lielākā medicīniskā palīdzība, ko varēja sniegt tikai citas sievietes, tad Kristlībam nebija teoloģisku iebildumu sieviešu kalpošanai medicīnas misijā, un viņš iedrošināja sievietes no Vācijas iegūt izglītību, lai varētu pilnvērtīgi kalpot misijas laukos. Līdzīgas domas pauž arī Augusts Šreibers, tādēļ tiek apskatītas arī viņa teoloģiskās idejas par sieviešu misijas kalpošanu.

15 E. Chr. Achelis, „Christlieb: Theodor Ch.“, in *Allgemeine Deutsche Biographie. Ziebenundvierzigster Band. Nachträge bis 1899: v. Bismarck-Bohlen – Dollfus.*, ed. Historische Commission bei der Königl. Akademie der Wissenschaften (Leipzig: Duncker & Humblot, 1903), 483–486.

16 *Bībele*. Bībeles jaunais tulkojums. Rīga, Latvija: Latvijas Bībeles biedrība, 2012, Lk 9:6.

17 Christlieb, *Stand*, 50.

18 *Ibid.*, 110–111.

19 *Ibid.*, 111. Theodor Christlieb, „Ärztliche Missionen“, in *Allgemeine Missions Zeitschrift*, Fünftehnter Band: 9–25, 49–79, 176–192, 234–248 (Gütersloh: Druck und Verlag von C. Bertelsmann, 1888), 49.

Augusts Šreibers

Dr. Augusts Šreibers (*August Wilhelm Schreiber*, 1839–1903) pats bija misionārs Sumatrā (1866–1873), pēc tam lektors misijas seminārā (1873–1889), līdz kļuva par Barmenes / Reinas misijas biedrības pirmo inspektoru, kurš pirms tam ir bijis misijas laukā.²⁰ Gan kā misionārs, gan arī kā misijas inspektors viņš ir rakstījis daudz, taču viens no būtiskākajiem ir viņa darbs, kas publicēts 1891. gadā AMZ par sieviešu misiju, kur viņš deva teoloģisko un praktisko misijas darba pamatojumu.²¹

Savu darbu Šreibers sāka ar biblisko pamatojumu, norādot, ka Jēzum bija gan mācekļi, gan arī mācekles, un uzsvēra samariešu sievietes liecību un kanaāniešu sievietes ticību. Tāpat Šreibers norādīja, ka Pāvila darbībā parādās Lidija, Priska, Foiba un ir vēl daudzas sievietes, kas pieņēma Dieva Vārdu un to dalīja tālāk.²² Vēl turpinot biblisko pamatojumu, viņš norādīja uz 2Tim 1:5 par sieviešu ietekmi Timoteja dzīvē un to, ka šāds vīriešu devums nav pieminēts. Viņš arī pieminēja, ka agrīnajā kristietībā individuālas saimes, ģimenes bija tās, kas bija draudzes pamats, līdz ar to arī misijā būtu svarīgi aizsniegt ģimenes kopumā, nevis tikai vīriešus.²³

Tālāk Šreibers sniedza ieskatu par vispārējo sieviešu stāvokli nekristīgajā pasaulē – pie musulmaņiem, pieminot harēmus, un hinduistiem, pieminot zenanas Indijā. Viņš norādīja, ka misionāriem vīriešiem šīs sievietes bija pilnīgi neaizsniedzamas, līdz ar to evaņģēliju viņām nebija iespējams pasludināt.²⁴ Viņam gan nācās atzīt, ka eiropieši bija nesuši ne tikai evaņģēliju, bet arī stipro degvīnu un azartspēles, kas ģimenēs ienesa postu. Viņš arī norādīja uz opija postu Ķīnā.²⁵

Galveno iemeslu, kādēļ evaņģēlijs būtu jāpasludina nekristīgajām sievietēm, Šreibers saskatīja sieviešu beztiesīgumā – poligāmijā musulmaņu zemēs, atraitņu sadedzināšanu sati, meitu pārdošanu izdevīgās laulībās. Viņš vispārināja, ka nekristīgās sievietes bieži vien vairāk turējās pie savas kultūras reliģiskajām tradīcijām, taču ir arī tautas, kurās sievietes vispār nedrīkstēja piedalīties reliģiskajos rituālos.²⁶ Viņš citēja evaņģēliju, ka Kristus patiesi dara brīvu, līdz ar to Šreibers uzskatīja, ka misijas darbs mainītu ne tikai cilvēku garīgo dzīvi, bet dotu arī lielāku personīgo brīvību sievietēm.²⁷

20 Findhilfe „Die Rheinische Mission 1828–1970“ (archiv-und museumsstiftung der VEM Wuppertal, 2016), 356.

21 August W. Schreiber, „Die Arbeit an den heidnischen Frauen und Mädchen“, *Allgemeine Missions Zeitschrift* 18 (1891): 277–287.

22 Ibid., 277.

23 Ibid., 278.

24 Ibid., 279–280.

25 Ibid., 280.

26 Ibid., 281–284.

27 Ibid., 283.

Viņš redz, ka sievietes var misionēt pie sievietēm, kuras citādi nevar aizsniegt ar evaņģēliju. Tāpat sievietes misijas laukā var būt skolotājas, bērnudārzu audzinātājas, medmāsas, ārstes, līdz ar to viņš piekūr Varnekam un Kristlībam. Šreibers atzīst, ka briti un amerikāņi uzskata, ka sievietes var būt arī evaņģēlistes un sludinātājas, kas vāciešiem neliekas saskaņā ar Svētajiem Rakstiem, līdz ar to šāda loma vācu misionārēm netiktu dota. Bet pārējās palīgomas, kurās var sniegt kristīgo mīlestību un mācīt kristīgo atziņu, būtu ļoti nepieciešamas.²⁸

No pētītā iespējams secināt, ka misijas inspektors Šreibers, līdzīgi kā Varneks un Kristlībs, misijas pamatojumu redzēja gan Svētajos Rakstos, gan arī praktiskajās misijas lauka vajadzībās. Tā kā viņš pats bija praktiķis un bija redzējis, ka vīriešiem misijas laukā nav vienkārši aizsniegt nekristīgās sievietes, viņš nesaskatīja pretrunas sieviešu misijas kalpošanai, kamēr tas nebija mācītājas amats. Tāpat iespējams secināt, ka jautājums par sieviešu kalpošanu ārmisijā vācu misijas biedrību sastāvā bija aktuāls ilgāku laika posmu un ne visi vācu luterāņu mācītāji bija pārliecināti par sieviešu derīgumu ārmisijā, līdz ar to šis jautājums tika apspriests diezgan regulāri 19. gs. 80.–90. gados gan Vācijā, gan arī Kurzemes un Vidzemes konsistorijās.

Skolotājas no Latvijas teritorijās

Šajā rakstā sīkāk tiek pētītas galvenokārt divas misijas skolotājas no Vidzemes – Hildegarde Procela no Jaunmārupes un Auguste Vietnieka no Viļķenes.

Hildegarde Procela (1869–1948) bija misijas skolotāja Tamilnādas pavalstī Indijā.²⁹ 1886. gadā Procela pabeidza augstāko meiteņu ģimnāziju Rīgā ar tiesībām strādāt par skolotāju. Pēc tam viņa strādāja par mājskolotāju dažādās vietās Krievijas dienvidos. Viņa nesaņēma kādu ļoti īpašu aicinājumu misijā, bet stiprināja sevi kristīgajā ticībā un 1896. gada sākumā pieteicās Leipcigas misijas biedrībā (LMB). 1896. gada septembrī nosūtīta strādāt par skolotāju tamilu misijā Austrumindijā, kur strādāja Madurajā (*Madura*, tagad *Madurai*) un Koimbaturā (*Coimbatore*) līdz 1903. gadam, kad devās atvaļinājumā uz Eiropu. Otrās misijas posms norisinājās Majaveramā (*Mayaveram*) no 1905. līdz 1908. gadam, kad veselības dēļ misiju vajadzēja pārtraukt un atgriezties Eiropā. Esot Indijā, sākotnēji laiks tika vadīts, mācoties tamilu valodu un strādājot

28 Schreiber, op. cit., 284–285.

29 Kristīna Ēce, “Hildegarde Procela”, *Nacionālā enciklopēdija*, 2022. gada 9. decembrī, <https://enciklopedija.lv/skirklis/163443-Hildegarde-Procela>; Kristīna Ēce, “Leipcigas un Lībencellas misijas: Hildegardes Procelas un Lilijas Otilijas Grīviņas kalpošana”, *Ceļš* 73 (2022): 24–42, <https://doi.org/doi.org/10.22364/cl.73.02>; Kristīna Ēce, “The Legacy of Hildegard Prozell”, *International Bulletin of Missionary Research* 47.4 (Oct. 2023): 573–582, <https://doi.org/10.1177/23969393231181896>.

internātskolā (*Kostschule*). Vēlāk Procēla vadīja šo skolu Madurajā. Otrajā kalpošanas laikā viņa nodibināja meiteņu skolas Tiruvilandurā, Kornatā un pašā Majaveramā. Tāpat Procēla vadīja zenanu misiju indiešu sievietēm un mācīja Bībeles sievas – indiešu sievietes, kas pēc apmācības veica evaņģelizāciju.

Auguste Vietnieka (1873–?) bija misijas skolotāja Tobā, Sumatras salā Indonēzijā.³⁰ Vietnieka mācījās arodskolā Rīgā, taču 1894. gadā, papildus mācoties, nokārtoja eksāmenu, lai iegūtu mājskolotājas tiesības. Līdzīgi kā Procēla, strādāja par mājskolotāju dažādās vietās Krievijas dienvidos. Vietnieka vēlējās kalpot Dievam un 1898. gadā no mācītāja Johanna Albera (*Johannes Alber*) saņēma aicinājumu doties ārmysijā. 1899. gadā Vietnieka pieteicās Barmenes / Reinas misijas biedrībā (B/RMB) un devās misijas darbā uz Sumatras salu. Sākotnēji strādāja kā skolotāja Laguboti (tagad *Lagoeboti*) internātskolā. 1902. gadā tika sūtīta uz Pangaloanu (*Pangaloan*), lai uzsāktu jaunu skolu zēniem un meitenēm. Kaut arī darbs viņas uzskatā bija veiksmīgs un skola tika uzsākta, tomēr viņas tiešais priekšnieks misijas vadītājs Gotfrīds Simons (*Gottfried Simon*) uzskatīja Vietnieku par pārāk neatkarīgu un atsauc viņu atpakaļ uz Laguboti 1903. gadā, kur viņa strādāja vairākās skolās līdz 1910. gadam. Pēc tam kad norvēģiete Tūra Vedele-Jarlsberga (*Thora Wedel Jarlsberg*) saslima ar malāriju un bija spiesta atgriezties Eiropā³¹, Vietnieka pārņēma viņas kalpošanu. Līdz ar to bija jāatliek sāktais darbs jaunu skolu veidošanā Laguboti apkārtnē. 1910. gadā Vietnieka atgriezās Eiropā atvaļinājumā un jūta, ka Dievs viņu aicina kalpot Dienvidkrievijā. Pēdējā pieejamā informācija ir vēstule 1912. gadā, kur viņa norāda, ka dosies strādāt reālskolā Pleskavas reģionā.³² Viņas nāves gads un vieta nav zināmi.

30 Kristina Ece, "The Footprints of Three Latvian Female Missionaries in Colonial Contexts", *Богословські роздуми / Theological Reflections* 21, nr. 1 (2023): 57–73, <https://doi.org/10.29357/2789-1577.2023.21.1.3>; Sagatavošanā: Kristīna Ēce, "Drukātie periodikas avoti kā liecība par pirmo Latvijas sieviešu misionāru darbu", *Aktuālas problēmas literatūras un kultūras pētniecībā*, b. g.

31 Inger Marie Okkenhaug, "Thora Wedel Jarlsberg (1863–1930): Tro og transnasjonale gjerninger", *Møter og mangfold: Religion og kultur i historie, samtid og skole* (Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2022), 149–174, <https://doi.org/10.23865/noasp.156>.

32 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor, #99–101*, 1912. gada 11. janvārī, RMG 2.087. 99–101, Archiv- und museumsstiftung der VEM Wuppertal (turpmāk atsaucēs tikai arhīva lietas nosaukums).

Miera meklējumi misijas laukos – ar Dievu, kolēģiem misionāriem, skolas bērniem un viņu vecākiem

Abas skolotājas savā darbā centās parādīt un mācīt Dieva mīlestību un mieru bērniem, kurus viņas mācīja, un viņu vecākiem. Viņu vēstules arī parāda, cik svarīgs bija miers un satiecība misionāru savstarpējās attiecībās.

Domājot par šīm misijas skolotājām, ir jāsaprot, ka galvenais fiziskā miera konteksts, protams, ir koloniālais konteksts. Misionāri 19. gadsimtā devās uz vietām, kas parasti bija Rietumu koloniālās varas pakļautībā. Indijai tie bija briti, Sumatrai – holandieši. Taču laikā, kad šīs abas misionāres kalpoja, koloniālie kari jau bija beigušies un atbrīvošanās kari nebija sākušies, līdz ar to šīs skolotājas nebija tieši iesaistītas karos, koloniālajos vai kādos citos. Līdz ar to Procēlas un Vietniekas gadījumā miers drīzāk ir kā dvēseles un gara stāvoklis, nevis kara pretstats.

Miers ar Dievu

Ļoti būtiska daļa misijas kalpošanā un vispār abu skolotāju dzīvē ir attiecībām ar Dievu. Tā kā Vietnieka jau četrpadsmit gadu vecumā kļuva par bērni un mātes slimības laikā bija nevērtīgi izturējusies un nebija parādījusi vajadzīgo mīlestību, vēlāk Vietnieka savā sirdī sajuta smagu nastu. Tikai dievkalpojuma laikā viņa varēja saņemt mierinājumu no Dieva, taču arī tad vēl līdz galam nespēja noticēt, ka Dievs viņu mīl. Iesvētības 1891. gadā sniedza mierinājumu, un viņa vēlējās kalpot Dievam.³³

Vietniekai īpašs bija laiks, strādājot par skolotāju Krievijas dienvidos, vispirms Volgas kolonijā Beteringā (*Bettinger*). Viņa rakstīja: “Es tur iemācījos patverties tikai pie Dieva, nevis pie cilvēkiem. Šajā laikā man tika dota liela svētība no dievkalpojuma, ko mācītājs Hēršelmans (*Christfried Otto Hörschelmann*) noturēja nabadzīgajā neizrotātajā baznīcā.”³⁴ Vēlāk pagrieziena punkts viņas dzīvē bija satikt mācītāju Alberu. Viņa vadībā Vietnieka spēja ieraudzīt, ka var kalpot Dievam, būdama skolotāja, iepazīna Dieva vārdu un tādējādi ieguva mieru.³⁵

No mācītāja Albera Vietnieka uzzināja par lielajām vajadzībām misijas laukā. Sākotnēji viņa sirdī loloja vēlmi kļūt par skolotāju Sibīrijā ieslodzīto bērniem, taču vēlāk viņa uzzināja par ārmisiju un saprata, ka tā ir Dieva griba, lai pieteiktos Barmenes / Reinas misijā un dotos uz Sumatru. Kaut arī 1899. gadā vēl nezināja, kā veiksies misijā, viņa ilgojās redzēt Dieva aizgādību.³⁶

33 Auguste Weetneck, *Autobiographie*, #3–9, 1898. gada ap, RMG 2.087. 3–9.

34 Ibid.

35 Ibid.

36 Ibid.

Līdzīgi rakstīja arī Procēla, norādot, ka viņa ieguva mīlestību pret misiju un tad cerēja, ka viņa pati varēs doties misijas darbā, tādējādi piepildot lūgšanas, ko viņa bija lūgusi, strādājot par skolotāju Pievolgā. Ar ilgošanos vairākus gadus viņa bija gaidījusi, līdz 1896. gadā radās iespēja doties misijā, un tas nesa lielu svētību viņas iekšējam cilvēkam.³⁷

Misionāres norādīja, ka miers ar Dievu bija redzams, kad bija apmierinātība ar kalpošanu, jo kalpošana bija Dieva dota. Procēla to vispirms jau piedzīvoja Leipcīgā, sagatavošanās procesā. Viņa rakstīja: “Jā, jaukā mīlības misijā es vienmēr varēju būt tik brīva un atvērta, jautāt un pateikt, ko vēlos, un vienmēr bija sajūta, ka mani saprot pareizi, un tas bija tik jauki!”³⁸

Taču misijā ne vienmēr bija viegli. Procēla norādīja, ka 1903. gadā misija Koimbatūrā bija sliktā stāvoklī un viņa cieta līdzī šajā situācijā. Viņa rakstīja: “Arī es par to raudāju un pēc tam izlēju savu sirdi Dievam, kurš to mierināja un stiprināja.”³⁹ 1908. gada Ziemsvētkos, zinot, ka veselības dēļ būs jābeidz kalpošana Indijā un jāatgriežas Eiropā, Procēla tomēr pārdomā svētķu vēsti, ka Dievs ir brīnišķīgs padoma devējs un miera lielskungs, citējot Jesajas grāmatu. Pat ja tajā laikā viņa bija bez padoma un spēka, tomēr saņēma mierinājumu no Dieva.⁴⁰

Par līdzīgām izjūtām rakstīja arī Vietnieka. 1909. gadā viņa jūta, ka spēki iet mazumā, ka viņa ir nogurusi fiziski un arī garīgi un viņai ir nepieciešams atvaļinājums. Tomēr tajā pašā laikā Vietnieka atzina, ka kalpošana viņai sagādā prieku un veldzi.⁴¹

Līdz ar to ir iespējams secināt, ka miers ar Dievu, sajūta, ka tiek darīts Dieva darbs, bija ļoti būtisks misijas darba un dzīves elements. Nākamā ļoti svarīgā joma, kas atklājas skolotāju vēstulēs, ir attiecības un miers ar citiem misionāriem.

Miers ar citiem misionāriem

Leipcīgas misijas vadība saprata – lai misijas laukā darbinieki būtu efektīvi, viņiem savā starpā ir jātur miers un jābūt cieņpilnās attiecībās. Norādījumi veikt uzticēto darbu ar mīlestību un izturēties ar mieru pret citiem darbiniekiem ir rakstīti Procēlas misijas nosūtījuma dokumentā.⁴² Ļoti līdzīgs teksts par mieru ar visiem ir arī citas Leipcīgas

37 Hildegard Prozell, *Autobiographie*, #301, 1896. gada aprīlī, ALMW II/31-1/143. 301, Frankesche Stiftungen zu Halle (turpmāk tekstā tikai arhīva lietas nosaukums).

38 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #296–297, 1896. gada 28. septembrī, ALMW II/31-1/143. 296–297.

39 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #197–201, 1903. gada 28. jūnijā, ALMW II/31-1/143. 197–201.

40 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #122, 1908. gada 30. novembrī, ALMW II/31-1/143. 122.

41 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #71–77, 1909. gada 4. jūlijā, RMG 2.087. 71–77.

42 Kollegium der Evangelisch-Lutherischen Mission, *Vocation der Lehrerin Fräulein Hildegard Prozell*, 1896. gada 13. septembrī, ALMW II/31-1/143. 290–295.

misijas misionārei no Latvijas Emmai Elizabetei Zēzemanai (*Emma Elisabeth Seesemann*), kura strādāja Vācu Austrumāfrikā (tagad Tanzānija).⁴³

Nosūtījuma vēstules un arī instrukcijas Vietniekai pirms darba uzsākšanas diemžēl aizskar arī ar dzimumu saistītus aizspriedumus. Misijas skolotājām tiek dots uzdevums pakļauties un paklausīt vadībai, kas vienmēr bija vīrieši. Procelai tiek norādīts “pazemīgi pakļauties saviem priekšniekiem”⁴⁴. Spriežot pēc arhīvu materiāliem, Procelai tas nesagādāja lielas grūtības. Vietnieka toties piedzīvoja krīzi, kas gandrīz izbeidza viņas misijas darbu. 1902. gada februārī Vietnieku uz izmēģinājuma pamata norīkoja Pangaloanā (*Pangaloan*), bet galīgais lēmums tika pieņemts tikai vēlāk, līdz ar to darbu tur viņa uzsāka 11. martā. Misijas vadītājs Simons (*Gottfried Simon*, 1870–1951)⁴⁵ lika atvērt meiteņu skolu. Pēc vairāku mēnešu cīņas Pangaloanā tomēr izveidojās skola, kurā nāca ap 30–40 meitenes un arī 30 zēni.⁴⁶ Kaut arī, Vietniekas uzskatā, viņai skolas darbs Pangaloanā bija izdevies, pēc gada darbošanās izrādījās, ka viņa nebija sapratusi visus Simona norādījumus un nebija izrādījusi pietiekamu subordināciju. Atgriežoties Laguboti, Vietnieka rakstīja, ka brālis Simons viņu bija nosūtījis tikai eksperimenta dēļ un viņš neuztraucās par Vietniekas spējām strādāt, bet gan tikai par to, cik ļoti viņa pakārtos sevi priekšnieka personai.⁴⁷ Vietniekai bija ļoti sāpīgi to apzināties, un tajā brīdī viņa nebija mierā ne ar pārējiem kolēģiem, ne ar savu priekšnieku. Pēc šī notikuma Vietnieka tomēr spēja nomierināties un strādāt, tomēr viņa nepārstāja cīnīties par savām un citu māsu tiesībām.

Pētniece Dorotī Rempferē (*Dorothee Rempfer*) savā pētījumā par misijas darbu Indonēzijā arī atzīst, ka tieši māsu nozīmīgā misijas darba un viņu prasību dēļ dažādo misijas biedrību vadītājiem mājās visu laiku nācās mainīt savu attieksmi par māsām misijas hierārijā, it īpaši uz Vārda pasludināšanu, kas sievietēm nebija ļauts, kā tas jau minēts raksta sākumā. Rempferē norāda, ka pat misionāru sieviešu konferencēs vadītājs un sludinātājs būtu misionārs vīrietis. Un, ja nepiedalītos neviens misionārs, tad Vārdu sievietēm varētu pasludināt kāds no vecajiem, skolotājiem, evaņģēlistiem vai vienkārši kristīgs vīrietis.⁴⁸

Rempferē norāda, ka ne visas sievietes piekrita šādai emancipācijai – B/RMB sieviešu misijas vadītāja redzēja bīstamību tajā, ka sievietes ārmisijā vēlas pārāk lielu neatkarību.

43 Kollegium der Evangelisch-Lutherischen Mission, *Vocation für die Missions-Lehrerin der Ev. luth. Mission zu Leipzig Fräulein Elisabeth Seesemann*, 1905. gada 10. oktobrī, ALMW II/32/537. 166–171.

44 Kollegium der Evangelisch-Lutherischen Mission, *Vocation der Lehrerin Fräulein Hildegard Prozell*.

45 Gustav Menzel, *Die Rheinische Mission: aus 150 Jahren Missionsgeschichte* (Wuppertal: Verlag der Vereinigten Evangelischen Mission, 1978), 440.

46 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #19–25, 1903. gada 23. februārī, RMG 2.087. 19–25.

47 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #26–31, 1903. gada 4. martā, RMG 2.087. 26–31.

48 Dorothee Rempfer, *Gender und christliche Mission: Interkulturelle Aushandlungsprozesse in Namibia und Indonesien* (Bielefeld: Transcript, 2022), 76.

Viņa atgādināja, ka no misijas māsām tiek prasīta pazemība, pakļaušanās un sava darba ierobežošana tikai sociālās palīdzības jomā.⁴⁹ Šis gan ir pretrunā ar misijas inspektora Šreibera rakstīto dažādos laikos.

Saistībā ar kalpošanu Pangaloanā arī misionāre Lizete Nīmane (*Lisette Niemann*) kritizēja Vietnieku un arī Vedeli-Jarlsbergu tieši šajā kontekstā un apsūdzēja, ka viņas abas ir “angļu ideju” ietekmētas.⁵⁰ Atvērts paliek jautājums, vai tiešām tās bija tikai angļu idejas, vai arī Vietnieka, kurai lielāko dzīves daļu bija jācīnās par savu izdzīvošanu un dzīves vadīšanu, bija tikai loģiski, ka viņa dara sev uzticēto darbu tā, kā viņa to saprot.

Dažkārt nemieru savstarpējās attiecībās misionāres piedzīvoja tautības dēļ. Minēto misijas skolotāju darbošanās laikā gan tautība tika uztverta plūstošāk nekā tagad. Piemēram, vācbaltu misionārs no Jelgavas Kārlis Zēgebrops (*Karl Segebrock*) kopā ar Evaldu Oviru (*Ewald Ovir*) no Igaunijas Leipcigas misijas seminārā tika saukts par krieviem (*Russen*), jo viņi bija tā laika Krievijas impērijas pilsoņi.⁵¹ Kad misionāre Lilija Otīlija Grīviņa atgriezās Latvijā pēc misijas Ķīnā, viņa savā iecelšanas lietā norādīja, ka ir latvietē⁵², bet viņas māte un māsa anketā rakstīja, ka ir vācietes⁵³. Kaut arī Procēla savā vēstulē nenorāda milzu konfliktus ar citiem misionāriem, tomēr viņa atzīst, ka nav īsta dienviņu vācietē, t. i., ir no Baltijas, nevis no vācu zemēm, kādi lielāko tiesu ir pārējie.⁵⁴ Arī gadu vēlāk 1898. gada janvārī viņa raksta: “Es tik ļoti mīlu visus zviedrus, viņi ir tik daudz sirsnīgāki un izturas siltāk nekā vācieši pret mani.”⁵⁵

Kopumā tomēr Procēla ziņoja uz Leipcigu, ka viņa ir no sirids pateicīga un laimīga, ka var būt Indijā, ka viņai nav konfliktu ne ar vienu priekšnieku un nav arī kolēģu neapmierinātības, viņa priecājas, ka var strādāt ar jaunu sparū.⁵⁶ Pēc pusotra darbības gada

49 Dorothee Rempfer, *Gender und christliche Mission: Interkulturelle Aushandlungsprozesse in Namibia und Indonesien*, 76–77.

50 Lisette Niemann, *Schreiben an Missionsleitung*, 1903. gada 18. februārī, RMG 2.073, Archiv- und museumsstiftung der VEM Wuppertal.

51 Carl von Schwartz, *Karl Segebrock und Ewald Ovir. Zwei früh vollendete Missionare der Evangelisch-lutherischen Mission zu Leipzig* (Leipzig: Selbstverlag der Evangelisch-lutherischen Mission, 1897), 14.

52 Lilija Otīlija Grīviņa, *Anketa*, 1924. gada 27. martā, LVVA 3234-5-18526. 10, Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs.

53 Karlīne Grīviņ un Leontīne Grīviņ, *Anketa*, 1924. gada 16. maijā, LVVA 3234-5-18526. 9, Latvijas Nacionālais arhīvs, Latvijas Valsts vēstures arhīvs.

54 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor, #286–287*, 1896. gada 30. novembrī, ALMW II/31-1/143. 286–287.

55 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor, #257–258*, 1898. gada 10. janvārī, ALMW II/31-1/143. 257–258.

56 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor, #263–266*, 1897. gada 15. augustā, ALMW II/31-1/143. 263–266.

Procela rakstīja, ka skolā misijas darbinieki labi darbojas, labi veic savus pienākumus.⁵⁷ Arī 1903. gadā, kad misijas darba apjoms palielinājās un tas Procelā radīja neapmierinātību, jo nebija laika un spēka visu izdarīt, tomēr viņa atzīmēja, ka viņa labi sadarbojas ar citiem Leipcigas misionāriem.⁵⁸

Misijas biedrības saprata, ka misionāriem obligāts kalpošanas nosacījums ir iemācīties vietējo valodu. Vietnieka pati neko neraksta par valodas apgūšanu, bet par to ziņo žurnāls igauņu valodā, ka viņa iemācījusies batakū valodu viena gada laikā.⁵⁹ Procela norādīja, ka komunikācija ar tamiem viņu valodā palīdzēja uzturēt mieru. Viņa jau pašā sākumā lietoja apgūtos vārdus, un tas ļāva sadraudzēties ar skolniecēm un viņu vecākiem.⁶⁰

Miers skolā ar skolēniem

Misijas skolotājām galvenais uzdevums bija mācīt vietējos bērnus. Galvenokārt viņas mācīja kristīgo izglītību jeb reliģijas stundas, taču mācīja arī vispārējo mācību programmu.

Vietnieka pēc aptuveni divu gadu darba sūtīja vēstuli, kurā aprakstīja savu darbu ar skolēniem, kā viņa cenšas mācīt Bībeles stundas un arī aritmētiku. Šī vēstule sniedz gan praktisku informāciju par to, kā norisinās mācību stundas, cik bērnu ierodas, kā arī par dienas un vakara skolu. Taču tajā pašā laikā var nolasīt, ka viņa mīl šos mazos bērnus un tiešām vēlas viņiem parādīt Jēzus mīlestību.⁶¹ Līdzīgi raksta Procela, ka viņu aizkustina prieks, ka ir Indijā un var mācīt reliģijas stundu mazajiem bērniem.⁶²

Procela sava darba sākumā dažkārt jutās kā audžumamma saviem skolas bērniem. Internātskolā viņai bija uzticēti trīsdesmit seši “audžubērni”, kaut gan viņas valodas prasmes vēl bija ļoti vājas, un bieži vajadzēja iztikt tikai ar smaidiem. Tomēr Procela jūta, ka bērni ir priecīgi par “Missi-Ammah” būšanu kopā ar viņiem.⁶³ Izglītība koloniālajā kontekstā nāca ar kādiem pozitīviem ieguvumiem, piemēram, izglītību meitenēm, kurām pirms tam tā nebija pieejama. Tomēr šāda internātskolu sistēma ilgtermiņā veicināja arī problēmas sabiedrībā.⁶⁴

57 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #247–250, 1898. gada 18. janvārī, ALMW II/31-1/143. 247–250.

58 Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #197–201.

59 P. W., “Auguste Weetnek”, *Missioni Sõnumed. “Ristirahwa Pūhapāewa=lehe” kirjastu. Tallinnas 8* (1908): 13.

60 Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #286–287.

61 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #14–17, 1901. gada 23. augustā, RMG 2.087. 14–17.

62 Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #263–266.

63 Hildegard Prozell, *Bericht von Hildegard Prozell an das hochwürdige Collegium zu Leipzig*, #270–272, 1897. gada maijā, ALMW II/31-1/143. 270–272.

64 Sita T. van Bemmelen, *Christianity, Colonization, and Gender Relations in North Sumatra: A Patrilineal Society in Flux* (Leiden, Boston: Brill, 2018), 346.

Dažkārt skolas darbā norisinājās smieklīgi notikumi, kas sākumā radīja haosu, bet pēc tam ienesa mieru. Kādu vakaru, kad jau bija tumšs, Pangaloanas skolā bija dzirdami trokšņi aiz durvīm. Vietnieka domāja, tās ir kārtējās kavētājas, kā tas samērā bieži notika vakarskolā. Gan viņa pati, gan arī klasē esošās skolnieces bija gatavas izteikt pārmetumus kavētājam, bet izrādījās, ka tur bija divas kazas. Tā skolā bija smieklīgu kazu dzenāšana. Pēc tam gan miers tika atgūts.⁶⁵

Kā jau skolā, Vietniekai nākas cīnīties par disciplīnu skolā, jo bērni nav pieraduši sēdēt un mācīties. Kārtības ieviešanai parasti pietiek ar mutiskiem aizrādījumiem, taču vienu reizi viņai ir jālieto sods – par skaļu uzvedību skolniece tiek sodīta ar sitienu ar lineālu pa roku.⁶⁶ Kaut arī Krievijas impērijā tajā laikā skolās miesas sodi bija atļauti, no vēstules konteksta var spriest, ka Vietnieka labprāt nebūtu lietojusi šādu sodu.

Miers ar skolēnu vecākiem

Kaut arī galvenā kalpošana misijas laukos skolotājām bija bērniem, tomēr viņas sazinājās arī ar vecākiem, līdz ar to arī šeit bija ļoti svarīgi uzturēt mieru, iedraudzēties ar bērnu vecākiem, jo mērķis jau bija kristīgā misija – iepazīstināt arvien vairāk cilvēku ar kristīgās ticības pamatiem. Tāpat kā valodas iemācīšanās palīdzēja veidot attiecības ar skolēniem, tāpat tas, protams, notika arī ar viņu vecākiem.

Kad Procēla otrajā misijas kalpošanas posmā nonāca Majavaramā, viņas kolēģis misionārs Hermanis Matess (*Hermann Matthes*)⁶⁷ atzina, ka šajā pilsētā darbs būs grūts, jo esot ļoti fanātiski hinduisti.⁶⁸ Līdzīgas grūtības Pangaloanā piedzīvoja Vietnieka, kura rakstīja: “Mēs, māsa Amālija un es, devāmies uz ciemiem, aicinājām bērnus, mēģinājām pierunāt mātes un vecmāmiņas sūtīt savas meitas un mazmeitas uz skolu, bet nekas negāja uz priekšu.”⁶⁹ Bataki vienkārši neticēja meiteņu izglītībai. Bērni slēpās paši, un bieži viņus slēpa arī vecāki.

Pēc neatlaidīga darba, kad vecāki redzēja bērnu panākumus skolā, vecāku domas strauji mainījās. Pangaloanā tika izveidota skola, kur mācības notiek gan pa dienu, gan arī vakarā.⁷⁰ Laguboti skola bija izveidota jau agrāk, bet arī tur Vietnieka varēja ziņot par skolas paplašināšanos 1909. gadā⁷¹ – tas liecināja, ka vecāki ir novērtējuši misionāru

65 Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #19–25.

66 Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #14–17.

67 Paul Fleisch, *Hundert Jahre lutherischer Mission* (Leipzig: Verlag der Evangelisch-lutherischen Mission, 1936), 178, 224.

68 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #154–157, 1906. gada 9. janvārī, ALMW II/31-1/143. 154–157.

69 Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #19–25.

70 Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #19–25.

71 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #59–70, 1909. gada 16. februārī, RMG 2.087. 59–70.

sniegto izglītību. Arī Procela varēja rakstīt par līdzīgiem panākumiem. Vecāku pretestība tika pārvarēta, un tika nodibinātas skolas. Procela bija priecīga par bērnu panākumiem, kas veicināja skolu reģistrāciju, un viņa varēja just arī bērnu vecāku lepnumu.⁷² Arī gadu vēlāk Procela rakstīja, ka skolas ir nobruģējušas ceļu uz vecāku sirdīm.⁷³

Miers cilvēkiem vajadzībās

Abas skolotājas centās mācīt un dalīties Dieva mīlestībā ar vietējām sievietēm un cilvēkiem, kuriem tas bija nepieciešams. Procelai tā bija zenanu kalpošana, bet Vietniekai tas bija darbs spītālīgo ciematā Huta Salem.

Drīz pirms atgriešanās atvaļinājumā Eiropā Vietniekai bija iespēja izvērtēt savu darbu. Ziemsvētku pasākumā gan ciemata iedzīvotāji, gan arī viņa pati varēja pārdomāt par mūžību. Viņa arī rakstīja par jaunu meiteni, kura slimības dēļ bija daļēji paralizēta. Taču meitene Vietniekai liecināja: “Mani grēki ir piedoti, Jēzus asinis tīra mani no visiem grēkiem, un es esmu tik *sonang* – atbrīvota.”⁷⁴

Procela interesējās par Bībeles sievu apmācīšanu. Bībeles sievas bija vietējās kristīgās sievietes, kas bija mācījušās pasniegt Bībeles mācības citām vietējām sievietēm. Apmācītas sievietes atvieglinātu Procelas darbu, bet tajā pašā laikā ir noprota patiešas rūpes par tamilu sievietēm un vēlme, lai arī viņas atrastu mieru ar Dievu. Tomēr 1901. gadā pēc nonākšanas Koimbatūrā viņai bija tikai viena apmācīta palīdzē un tā pati gandrīz sešdesmit gadus veca, bet darba bija ļoti daudz.⁷⁵

Nobeigums

Šajā rakstā tika pētīts, kā misionāres no Vidzemes Hildegard Procela un Auguste Vietnieka piepildīja savu aicinājumu un kļuva par misijas skolotājām un kādi bija viņu apsvērumi, rakstot par mieru dažādās jomās misijas laukā. Rakstā sniegts arī vācu misiologu Varneka, Kristlība un Šreibera sieviešu misijas teoloģiskā pamatojuma īss kopsavilkums.

Tika secināts – lai arī vācu misiologi neredzēja iespēju sievietēm būt “īstām” misionārēm, t. i., sludināt Dieva vārdu dievkalpojumos, viņi redzēja iespēju sievietēm, gan precētām, gan neprecētām, misijā būt skolotājām, ārstēm un medmāsām. Procela un

72 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #131–133, 1907. gada 22. aprīlī, ALMW II/31-1/143. 131–133.

73 Hildegard Prozell, *Ein Brief an den Missionsdirektor*, #127–130, 1908. gada 27. aprīlī, ALMW II/31-1/143. 127–130.

74 Auguste Weetneck, *Ein Brief an Herrn Inspektor*, #78–83, 1910. gada 9. aprīlī, RMG 2.087. 78–83.

75 Hildegard Prozell, *Bericht von Hildegard Prozell an das hochwürdige Collegium zu Leipzig*, #207–208, 1901. gada 24. aprīlī, ALMW II/31-1/143. 207–208.

Vietnieka savā misijas darbā veica tieši skolotāju funkcijas, mācot bērnus, kā arī vadot jau izveidotas skolas un arī pašām dibinot skolas.

No misionāru vēstulēm bija iespējams secināt, ka saistībā ar mieru galveno uzsvāru viņas lika uz mieru ar Dievu. Šo mieru misionāres varēja iegūt, ja paklausīja no Dieva saņemtajam aicinājumam, kā to saprata no Svētajiem Rakstiem un no dievkalpojumu apmeklējumiem, kā arī pēc sarunām ar mācītājiem. Pat tad, kad misijas darbā viņas sastapās ar grūtībām, Dieva miers palīdzēja pārvarēt šīs grūtības.

Tāpat varēja secināt, ka šo skolotāju misijas darbā ļoti būtiskas attiecības ar cilvēkiem – citiem misionāriem, skolēniem skolās un skolēnu vecākiem. Kad šīs attiecības bija sakārtotas, tad arī misionāres varēja piedzīvot mieru un līdz ar to arī apkārtējie. Dažkārt misionārēm bija grūti saglabāt mieru ar citiem misionāriem tautības vai dzimumu aizspriedumu dēļ.

Mūsdienās misijas darbs ir mainījies, lielākajā daļā kristīgo konfesiju sievietēm nav ierobežojumu misijas darbā, ar kādiem saskārās Procēla un Vietnieka. Tomēr miera jēdziens, it īpaši miers ar Dievu un miers ar kolēģiem, kā arī ar cilvēkiem, kuriem tiek kalpots, ir būtisks arī šodien.

SUMMARY

Female teachers and search for peace in mission fields – case studies from Latvia

This paper explores the path of the missionaries from Livland (*Vidzeme*), Hildegard Prozell (1869–1948) to Tamil Nadu, India 1896–1908, and Auguste Vietnieka (also Weetneck, Weetneek and Weetnek, 1873–?) to Sumatra, Indonesia 1899–1910, in fulfilling their call from God and becoming mission teachers, as well as their considerations when they wrote about peace in different areas of the mission field.

To provide a historical and theological context, the paper includes a summary of the theological basis for women's mission by the German missiologists Gustav Warneck, Theodor Christlieb and August Schreiber.

The paper concluded that, although the German missiologists did not see the possibility of women being “real” missionaries, i.e., preaching the word of God in worship services, they did see the possibility of women, both married and unmarried, being in mission as teachers, doctors and nurses. In their missionary work, Prozell and Vietnieka were teachers, teaching children, running schools as principals and establishing schools themselves.

From the missionaries' letters it was possible to see that, as far as the concept of peace was concerned, their main emphasis was on peace with God. This peace could be obtained, if they obeyed the call they had received from God, as they understood

it from the Scriptures and from attending church services and talking to the pastors. Even when they encountered difficulties in their mission work, it was God's peace that helped them to overcome those.

It was also clear that relationships with people – other missionaries, children in schools and their parents – were very important in the mission work of these teachers. Once these relationships were in order, the missionaries could experience peace and so could those around them, even though at times it was difficult for the missionaries to maintain peace with other missionaries because of nationality or gender-related prejudices.

Today, mission work has changed; in most Christian denominations, women are not restricted in their mission work in the way that Prozell and Vietnieka were. However, the concept of peace, especially peace with God and peace with one's colleagues and with the people one serves is still relevant today.

© 2023, Kristīna Ēce, Latvijas Universitāte

Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar Creative Commons Attiecinājuma-Nekomerciāls 4.0 starptautisko licenci (CC BY-NC 4.0). (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>)